

Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče je forma péče o dítě, které nemůže být z nejrůznějších důvodů vychovááno ve vlastní rodině. Dítě je vychovááno náhradními rodiči, pěstouny či poručníky v prostředí, které se nejvíce blíží přirozené rodině^[1].

Náhradní výchovná péče (ústavní péče) je určená pro děti, které nemohou být vychovávány ve vlastní rodině, ani nemohou být z různých důvodů adoptovány náhradní rodinou či vychovávány v pěstounské péči^[1].

Charakteristika náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče má optimálním způsobem zajistit potřeby dětí v situacích:

- kde se nezdařila sanace vlastní biologické rodiny (nevyhovující životní podmínky, sociální nezralost rodičů, závislost na alkoholu a návykových látkách, trestná činnost rodičů);
- u dětí opuštěných (narušena vazba matky k dítěti během těhotenství, osamělá matka, nezletilá, cizinka přechodně žijící v zemi, matka závislá na návykových látkách, nemocná, profesní ambice,...);
- u dětí nalezených;
- u dětí osiřelých;
- kde se rodiče o děti nemohou starat;
- kde se rodiče neumějí o děti starat;
- kde se rodiče o děti nechtějí starat;
- kde rodiče děti týrají, zanedbávají, zneužívají.

Dítě opuštěné rodinou trpí poruchami různého stupně v oblasti emocí, poznávacích procesů, sociálního chování a komunikace, a to v závislosti na věku dítěte, délce neuspokojování potřeb a na způsobu nápravy této situace^[1].

Důsledkem nerespektování a neuspokojování potřeb dítěte je frustrace až deprivace, typická pro opuštěné děti. **Frustrace** se rozvíjí u dítěte, u kterého přestane být uspokojována určitá potřeba. **Deprivace** vzniká u dítěte, jehož potřeby nebyly nikdy v průběhu života uspokojovány a dítě proto není schopno, že se mu určitých potřeb nedostává^[1].

Přínosy NRP pro dítě

- Stabilní prostředí – pocit domova, identifikace s rodinným prostředím.
- Stabilní vychovatelé – citové pouto, vazba trvalého charakteru, uspokojení fyzických, psychických a sociálních potřeb dítěte.
- Stabilní postavení v heterogenní skupině – osvojení si určitých rolí a postojů.
- NRP by měla naplňovat potřebu stimulace, smysluplného světa, životní jistoty a citových rodinných vztahů, vědomí identity a příslušnosti k rodině, perspektivy otevřené budoucnosti.

Formy náhradní rodinné péče

- **ADOPCE (OSVOJENÍ):**
  - Adopce prvního stupně neboli zrušitelná. Biologičtí rodiče jsou uvedeni v rodném listě dítěte;
  - Adopce druhého stupně neboli nezrušitelná. V rodném listě dítěte jsou uvedeni pouze adoptivní rodiče.
- **PĚSTOUNSKÁ PÉČE:**
  - Rozlišujeme péči individuální poskytovanou cizími osobami nebo příbuznými.
  - A péči skupinovou poskytovanou SOS dětskými vesničkami nebo zvláštními zařízeními pro výkon pěstounské péče (rodinné buňky).
- **PORUČNICTVÍ:**
  - zajišťuje kolizní opatrovník.

Osvojení (adopce)

Osvojení je svazek osob, který rozhodnutím soudu nabývá práv a povinností jako rodina (rodiče a děti). Tímto rozhodnutím se ruší práva a povinnosti dítěte k biologickým rodičům (novela Zákona o rodině, zákon č. 91/1998 Sb.). Osvojeno může být pouze dítě **právně volné** a tím se stane pokud:

- oba biologičtí rodiče podepsali souhlas s osvojením před orgánem sociálně-právní ochrany dětí nebo před soudem, a to 6 týdnů po narození dítěte;
- min. 2 měsíce od narození neprojevali biologičtí rodiče žádný zájem o dítě, ačkoli jim v kontaktu nebránila žádná překážka;
- po dobu 6 měsíců neprojevovali biologičtí rodiče opravdový zájem o dítě, nenavštěvovali ho, neplnili vyživovací povinnosti^[1].

Osvojení je považováno za nejdokonalejší formu NRP. Zvyšuje se podíl dětí, které odchází při propuštění z kojeneckých ústavů a dětských domovů v gesci MZ ČR do rodin osvojitelů. Je to 15–20%, což je velmi dobré číslo. Kromě „klasických forem“ osvojení je možné i osvojení do ciziny.

Pěstounská péče

Pěstounská péče je svazek vzniklý na základě soudního rozhodnutí, při kterém pěstouni nezískávají práva rodičů. Biologickým rodičům je ponechána či omezena rodičovská zodpovědnost a pokud nejsou zbaveni rodičovské zodpovědnosti, mohou dítě v pěstounské péči navštěvovat. Pěstounská péče končí zletilostí dítěte, ale může být zrušena kdykoli v průběhu, a to na návrh pěstounů, biologických rodičů, orgánů péče o dítě a soudů. Pěstouni dosávají od státu finanční příspěvek. Pěstouni mají právo rozhodovat o běžných věcech dítěte, k výkonu mimořádných záležitostí žádají souhlas rodičů, případně za rodiče vydá rozhodnutí soud. Před osvojením či zařazením do pěstounské péče je dítě po dobu 3 měsíců u osvojitelů resp. pěstounů v předadopční resp. předpěstounské péči, sledováno sociálním pracovníkem a dětským lékařem v místě bydliště^[1].

Z právního hlediska spočívá hlavní rozdíl mezi adoptcí a pěstounskou péčí v tom, že osvojitelé získávají všechna práva a povinnosti vlastních rodičů a dítě nabývá práv a povinností vlastního dítěte, kdežto pěstouni a děti v jejich péči nabývají jen některá tato práva a povinnosti. Pěstounská péče může být zrušena na žádost pěstouna či na návrh oddělení sociálně-právní ochrany dítěte. Právně zaniká dosažením zletilosti dítěte. V poslední době se rozvíjejí stále další alternativní formy pěstounské péče.

Odkazy

Související články

- Dysfunkce rodiny • Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN)
- Potřeby a práva dítěte, význam rodiny pro vývoj dítěte
- Rizikové, ohrožené dítě, faktory ohrožení, charakteristika
- Dítě s postižením, chronicky nemocné a sociálně maladaptované dítě • Systém péče o dítě s postižením a jeho rodinu
- Institucionální péče o děti

Použitá literatura

- Výukové materiály Ústavu veřejného zdravotnictví a medicínského práva 1. LF UK [1] (<http://usm.lf1.cuni.cz/~ppetri/index.html>);
- DOC. KUKLA, . *Náhradní rodinná péče – současný stav* [přednáška k předmětu Medicínské právo, obor Všeobecné lékařství, 1.lékařská fakulta Univerzita Karlova]. Praha. 8.12.2011.

Reference

- LEBL, Jan, Kamil PROVAZNÍK a Ludmila HEJCMANOVÁ, et al. *Preklinická pediatrie*. 2. vydání. Praha : Galén, 2007. s. 223-225. ISBN 978-80-7262-438-6.

Článek neobsahuje vše, co by měl.

Můžete se přidat k jeho autorům (https://www.wikiskripta.eu/index.php?title=N%C3%A1hradn%C3%AD_rodinn%C3%A1_p%C3%A9%C4%8De&action=history) a jej.

O vhodných změnách se lze poradit v diskusi.